

دانشگاه قم

دانشکده حقوق

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان

بررسی تحلیلی تروریسم سایبری

در نظام کیفری

استاد راهنما

دکتر محمود آخوندی اصل

استاد مشاور

دکتر جلال الدین قیاسی

نگارنده

محمد صادق چاووشی

زمستان / ۱۳۸۸

تشکر و قدردانی

حمد و سپاس خدای را که توفیق کسب دانش و معرفت را به ما عطا فرمود. در اینجا بر خود لازم می دانم از تمامی اساتید بزرگوار، به ویژه اساتید دوره کارشناسی ارشد که در طول سالیان گذشته مرا در تحصیل علم و معرفت و فضائل اخلاقی یاری نموده اند تقدیر و تشکر نمایم

از استاد گرامی و بزرگوار **جناب آقای دکتر محمود آخوندی** که راهنمایی اینجانب را در انجام تحقیق، پژوهش و نگارش این پایان نامه تقبل نموده اند نهایت تشکر و سپاسگذاری را دارم.

از **جناب آقای دکتر جلال الدین قیاسی** به عنوان مشاور که با راهنمایی خود مرا مورد لطف قرار داده اند کمال تشکر را دارم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه.....
۱	تعریف مسأله.....
۲	بیان سوال های اصلی تحقیق.....
۲	فرضیه ها.....
۳	سابقه و پیشینه تحقیق.....
۳	اهداف تحقیق.....
۳	شیوه و روش تحقیق.....
۴	ضرورت و اهمیت انجام تحقیق.....

فصل اول : کلیات

۱- الف - اظ و اص - طلاحات

۵	
۷	۱-۱- تروریسم.....
۷	۱-۱-۱- مفهوم و ماهیت تروریسم.....
۱۳	۲-۱- شیوه های تروریستی.....
۱۴	۳-۱- گونه های تروریسم.....
۱۷	۱-۲- فضای سایر.....
۱۷	۱-۲-۱- معنای لغوی فضای سایر.....
۱۸	۱-۳- مفهوم و ماهیت فضای سایر.....
۲۱	۱-۴- جرایم در فضای سایر.....
۲۳	۱-۴-۱- ماهیت جرایم سایر.....
۳۰	۲-۴-۱- ویژگی های جرائم سایر.....
۳۶	۳-۴-۱- انواع جرائم سایر.....
۴۰	۴-۴-۱- اقدامات بین المللی در خصوص جرائم سایر.....
۴۱	۱-۵- تروریسم سایبری.....
۴۴	۱-۵-۱- تعریف تروریسم سایبری.....
۵۰	۲-۵-۱- مفهوم و ماهیت تروریسم سایبری.....
۵۷	۱-۵-۲- تروریسم علیه فضای سایر.....

۵۸..... ۲-۲-۱-۵- فضای سایبر در خدمت تروریسم

فصل دوم: بررسی ابعاد حقوقی پدیده تروریسم سایبری

- ۶۲ ۱-۱- رایانه ها و تروریسم .. گذشته و آینده.....
- ۶۲ ۱-۱-۱- پیدایش تروریسم سایبر.....
- ۶۴ ۲-۱-۱- فن آوری رایانه ای به عنوان عامل تسهیل کننده تروریسم.....
- ۶۷ ۳-۱-۱- فن آوری رایانه ای به عنوان جزء مشخصی از سلاح ها یا آماج های تروریستی.....
- ۶۹ ۱-۲- ویژگی های تروریسم سایبر.....
- ۷۱ ۱-۳- روش های حمله در تروریسم سایبری.....
- ۷۲ ۱-۱-۳- دستکاری کردن.....
- ۷۲ ۲-۱-۳- هک های وب.....
- ۷۳ ۳-۱-۳- تخریب.....
- ۷۳ ۴-۱-۳- سرقت هویت.....
- ۷۴ ۵-۱-۳- ویروس ها.....
- ۷۶ ۶-۱-۳- کرم های رایانه ای.....
- ۷۶ ۷-۱-۳- کشف کلمات رمز/ نرم افزارهای رمز گشا.....
- ۷۷ ۸-۱-۳- دزدیدن شناسه اینترنتی.....
- ۷۸ ۹-۱-۳- حملات عدم ارائه خدمات.....
- ۷۹ ۱۰-۱-۳- حملات مستقیم.....
- ۸۰ ۱-۴- دلایل جذابیت فضای سایبر برای تروریست ها.....
- ۸۱ ۱-۱-۴- کاهش هزینه های جرم.....
- ۸۴ ۲-۱-۴- جنبه های روانی.....
- ۸۶ ۳-۱-۴- سهولت.....
- ۸۸ ۴-۱-۴- تنوع و تعداد اهداف مورد نظر.....
- ۸۸ ۱-۵- توسعه گروه های تروریستی سایبری.....
- ۸۸ ۱-۱-۵- سطح صفر.....
- ۸۹ ۲-۱-۵- سطح یک.....

- ۸۹..... ۳-۱-۵- سطح دو.....
- ۸۹..... ۴-۱-۵- سطح سه.....
- ۸۹..... ۵-۱-۵- سطح چهار.....
- ۹۰..... ۶-۱-۵- سطح پنج.....
- ۹۰..... ۷-۱-۵- سطح شش.....
- ۹۳..... ۱-۶- فناوری اطلاعات و ترو ب.....
- ۹۳..... ۱-۱-۶- بهبود فرآیندهای عملیاتی.....
- ۹۴..... ۲-۱-۶- مدیریت افکار.....
- ۹۵..... ۳-۱-۶- ممانعت رسانه های متعارف.....
- ۹۶..... ۴-۱-۶- گرایش به انتخاب موفقیت آمیز فناوری.....
- ۹۷..... ۵-۱-۶- تصمیم در انتخاب.....
- ۹۷..... ۶-۱-۶- مزیت عقب ماندگی.....
- ۹۹..... ۷-۱-۶- اجرای موفقیت آمیز.....
- ۹۹..... ۸-۱-۶- ضد تروریسم بر خط.....
- ۱۰۱..... ۱-۷- ارزیابی تهدید سایر تروریسم.....
- ۱۰۱..... ۱-۱-۷- گروه های تروریست، فضای سایبر و دستور کار تازه تروریست ها.....
- ۱۰۱..... ۲-۱-۷- گروه های تروریست، فضای سایبر و پیدایش منابع تازه ای برای گروه
- ۱۰۲..... های تروریستی.....
- ۱۰۴..... ۳-۱-۷- گروه های تروریست، فضای سایبر و عملیات تازه برای تروریسم.....

فصل سوم: راهکارهای کیفی و حقوقی مقابله با تروریسم سایبری

- ۱۱۰..... ۱-۱- قانونگذاری کیفی راجع به تروریسم سایبری.....
- ۱۱۲..... ۱-۱-۱- حقوق جزای ماهوی تروریسم سایبری.....
- ۱۱۵..... ۲-۱-۱- حقوق جزای شکلی (آیین داری کیفی).....
- ۱۱۷..... ۱-۲- ضرورت گسترش تدابیر امنیتی و عوامل اجرائی در خصوص امنیت فضای سایبر.....
- ۱۱۸..... ۱-۱-۲- تعریف تدابیر امنیتی.....
- ۱۱۹..... ۲-۱-۲- تبیین امنیت سیستم های کامپیوتری و شبکه ای.....
- ۱۲۸..... ۱-۳- پیشگیری از وقوع تروریسم سایبر.....

- ۱۳۳-۱-۱-۳- انواع تدابیر پیشگیری وضعی ۱۳۳
- ۳-۱-۱-۱- تدابیر محدود کننده یا سلب کننده دسترس ۱۳۳
- ۱۳۴-۲-۱-۱-۳- تدابیر نظارتی ۱۳۴
- ۱۳۵-۳-۱-۱-۳- تدابیر صدور مجوز ۱۳۵
- ۱۳۶-۴-۱-۱-۳- ابزارهای ناشناس کننده و رمز گذاری ۱۳۶
- ۱۳۸-۱-۴- رویکردهای اجتماعی و تقنینی در مقابل تروریسم سایر ۱۳۸
- الف) آمریکا ۱۳۸
- ۱-۱-۴- وضعیت اجتماعی آمریکا ۱۳۸
- ۲-۱-۴- وضعی پ آمریکا ۱۴۰
- ب) ایران ۱۴۳
- ۳-۱-۴- وضعیت اجتماعی ایران ۱۴۳
- ۴-۱-۴- وضعیت تقنینی ایران ۱۴۹
- نتیجه گیری ۱۵۶
- توصیه و پیشنهادات ۱۶۰
- پیوست شماره ۱-۱ (قانون جرایم رایانه ای) ۱۶۴
- فهرست منابع و ماخذ ۱۸۵
- الف) منابع فارسی ۱۸۵
- ب) منابع خارجی ۱۹۲
- ج) آدرسهای اینترنتی ۱۹۵

فهرست جداول

- جدول ۱-۲: نمودار توسعه گروه های تروریستی ۹۲
- جدول ۲-۲: ویژگی های گروه های تروریست و رفتار فرضی هر یک در محیط رایانه ۱۰۹

ث

فهرست پیوست ها

پیوست شماره ۱-۱: قانون جرایم رایانه ای ۱۶۴

فهرست علائم و اختصارات

AIDP	Association Internationale de droit Penal/ International association of penal Law.
CDPC	Comite Europeen poure Les Problemes Criminels
European	Committee on crime Problems Committee on crime Problems.
CE	Council of Europe
CSI	Computer security Instute
NII	National information in frastructure
IIS	Internt in formation Service
IN fo SEC	Information security
O.E.CD	Organizationa foe Economic co-operation and Development
NIPC	National Infrastrure protection Conter
PC-CY	Comite dexperts sur la cirriminalite dans le cyber-espase/ Committee of experts on crime in cyberspace.
PCCIP	President Commissonon Critical protection

با سپاس از

دستان پشتیبان پدر

و

ستایش از آرزوی فروغ

فرخنده ی نگاه مادر

چکیده

پیشرفت تکنولوژی و تحولات عصر حاضر بسیاری از مفاهیم سنتی حقوق کیفری را با چالش مواجه ساخته است. از جمله اینکه فضای مجازی تبادل اطلاعات (cyber) این فرصت را به خاطیان عرصه اجتماعی داده تا اعمال تروریستی خود را با آسانی با استفاده از این فضا متحول سازند. از تلاقی اعمال تروریستی و فضای سایبر گونه ای نوپا از اعمال تروریستی تحت عنوان تروریسم سایبری پا به عرصه وجود نهاده است. تروریسم در فضای سایبر، فرایندی است که در بر گیرنده اعمال یا تهدیدها، واکنش های عاطفی و آثار اجتماعی این اعمال یا تهدیدها و اقدامات ناشی از آنهاست. تروریسم در بستر فضای سایبر شامل کلیه عناصر بالا در یک محیط تکنولوژی بسیار متحول است که بر فرصت ها و منابع تروریستی تأثیر می گذارد. این تأثیرات، به طور مستقیم بر تاکتیک ها، هدف ها و سلاح های مورد استفاده تروریست ها اثر گذاشته و باعث بالا رفتن بحث درباره، نوعی تاکتیک تروریستی تازه به نام «تروریسم سایبری» شده است. یکی از تهدیدات امنیتی که همواره ملتها و دولت ها را آزار داده، اقدامات تروریستی است که عموماً با پیامدهای بسیار زیانباری همراه هستند.

بدیهی است «زیر ساخت های حیاتی» از بهترین اهداف محسوب می شوند که با توجه به الکترونیکی شدن آنها نه تنها ارتکاب اقدامات تروریستی آسان تر شده بلکه لطمات وارد شده بسیار سهمگین هستند. این نوشته بر آن است با بررسی تحلیلی مفهوم تروریسم سایبری در نظام کیفری به عنوان یک پدیده مجرمانه، راهکارهای مقابله با آن را نیز مورد بررسی قرار دهد.

واژگان کلیدی: تروریسم، فضای سایبر، تروریسم سایبری، زیر ساخت های حیاتی، پیشگیری.

مقدمه

الف) تعریف مسأله

امروزه نگرانی روز افزونی وجود دارد که تهدید ناشی از تروریسم در جهانی که به شبکه های رایانه ای و فن آوری اطلاعات هر چه وابسته تر می شود، رو به افزایش است و درست همان شبکه ها و فن آوری اطلاعات که باعث افزایش تصاعدی بازدهی در اقتصاد جهانی شده است، ممکن است حتی بیش از آن دارای توان آسیب رساندن باشد.

برداشت کنونی ما از ماهیت تروریسم را از لحاظ ارتباطی که با محیط رایانه دارد دو عامل اساسی محدود می کند:

جدید بودن نسبی شبکه های رایانه ای و شاید حتی مهم تر از آن، میراث به جا مانده از تحلیل های پیشین در خصوص تروریسم که آن را به خطا با طیف گسترده ای از سایر اشکال خشونت در هم می آمیزد.

در جهان توسعه یافته تأثیرات سیستم های اطلاعاتی در بسیاری از حوزه های عملیاتی قابل مشاهده است. یکی از نتایج قابل ملاحظه چنین پیشرفت هایی سازمان ها هستند، سازمان هایی که بیش از پیش به دو عنصر «دسترسی به سیستم ها» و «داده های که در اختیار دارند» محتاج و وابسته شده اند.

در طی سال های گذشته سیستم های اطلاعاتی و فن آوری اینترنتی مرتبط با آن، از رشد (چشمگیری) برخوردار بوده اند. تا آنجائی که اخیراً اینترنت از شبکه های صرفاً نظامی - آکادمیک تبدیل به ابزاری شده است که افراد می توانند به استفاده از آن پرداخته اند و یا در

تجارت از آن سود جویند. بدیهی است که جنایتکاران و گروه های تروریستی نیز به طور روز افزون از این ابزار سود می جویند. با این وجود تروریسم سایبری، نوعی متفاوتی از تروریسم می باشد چرا که می تواند- بر خلاف ترور نظامند فیزیکی - منابع اطلاعاتی و زیر ساختی حیاتی جوامع را مورد حمله و تعرض قرار دهند.

البته پدیده سایبر تروریسم با سه چالش عمده و اساسی روبه رو می باشد، مشکلات موجود بر سر راه تعریف و واقعی از این پدیده، وضعیت نامناسبی تقنینی و نیز ضعف زیر ساخت های حیاتی جوامع در مقابل تروریست های سایبری.

لذا این نوشتار در پی تبیین بررسی تحلیلی تروریسم سایبری در نظام کیفری و راهکارهای مقابله با آن می باشد. در این زمینه، فصل اول به کلیات و بررسی مفهوم و ماهیت تروریسم و فضای سایبر با عنایت به اینکه پدیده مجرمانه تروریسم سایبر از تلاقی دو مفهوم تروریسم و فضای سایبر به وجود می آید اختصاص دارد. در فصل دوم، تروریست در فضای سایبر و یا به عبارت تروریسم سایبری از ابعاد مختلف به دلیل ماهیت مجرمانه اش تبیین می گردد. سپس در فصل سوم، راه کارهای مقابله با این پدیده شوم در برابر چنین تهدیداتی تبیین می گردد؛ دو کشور ایران و آمریکا نیز بعنوان مدل تطبیقی مورد بررسی و در نهایت نتیجه گیری و پیشنهادات بعمل خواهد آمد.

(ب) بیان سوال های اصلی تحقیق

در این تحقیق سعی بر آن است که در مسیر تحقیق و کند و کاو مسئله مطروحه به پاره ای

از سوالات و ابهامات در خصوص موضوع پاسخ دهیم. سوالاتی از قبیل:

۱- آیا وقوع فعالیت های تروریستی با استفاده از فضای سایبر امکان پذیر می باشد؟

۲- آیا سیاست تقنینی مناسبی در مقابله با پدیده تروریسم سایبر در نظام های حقوقی کشورهای

مختلف و نیز اسناد بین المللی ساماندهی شده است؟

۳- آیا رویکردهای جامعه شناسانه - جرم شناسانه قابل قبولی در جهت برخورد با تروریسم سایبر در نظام های اجتماعی مختلف وجود دارد؟

(پ) فرضیه ها

برای اینکه موضوع تحقیق بطور کامل بررسی و تحلیل شود فرضیاتی چند وجود دارد:

- ۱- وقوع فعالیت های تروریستی با استفاده از فضای سایبر امکان پذیر می باشد.
- ۲- سیاست تقنینی مناسب در مقابل پدیده تروریسم سایبری در نظام حقوقی کشورهای مختلف و نیز اسناد بین المللی ساماندهی نشده است.
- ۳- رویکرد جامعه شناسانه - جرم شناسانه قابل قبولی در جهت برخورد با تروریسم سایبری صورت نگرفته است.

(ت) سابقه و پیشینه تحقیق

در خصوص این موضوع تاکنون تحقیقی به شکل جامع و کاملی صورت نگرفته و به عبارت بهتر اصلاً هیچ گونه تحقیقی در خصوص موضوع مورد بحث در ایران به عمل نیامده و تنها تحقیقات صورت گرفته نیز در خصوص جرایم عادی سایبری می باشد. البته کتاب و مقالات و نشریات چاپ شده نیز یا در خصوص موضوع تروریسم بوده یا در مورد جرایم عادی سایبر. لذا با توجه باین امر منابع موجود به تنهایی کفایت نکرده و از این رو باید به سایت های اینترنتی مراجعه نمود. اعتقاد ما بر این است که هیچ گونه تحقیقی به طور خاص به موضوع مورد بحث (تروریسم سایبری) پرداخته نشده است.

(ث) اهداف تحقیق

هدف از این تحقیق بررسی تحلیلی موضوع مورد بحث از ابعاد مختلف از جمله ارائه راهکارهای لازم در خصوص جلوگیری از وقوع چنین پدیده مجرمانه ای (تروریسم سایبر)، آشنا نمودن نظام کیفری به وقوع یک پدیده مجرمانه در حال گسترش، مشخص نمودن ضعف زیر

ساخت های حیاتی جوامع به عنوان هدف تروریست های سایبری، پیشنهاد و ارائه راهکارهای لازم جهت اصلاح وضعیت تقنینی و اجتماعی در مقابل تروریسم سایبر.

(ج) شیوه و روش تحقیق

شیوه و روش تحقیق تحلیلی توصیفی است که با استفاده از منابع موجود در کتابخانه های مختلف و مراکز علمی معتبر (دانشگاه ها، مراکز پژوهشی، و ...) و سایت های اینترنتی صورت گرفته و تلاش گردیده علیرغم وجود موانع و مشکلات موجود در راه، حداکثر مطالب موجود در این زمینه مورد مطالعه و کاوش قرار گیرد و از نظرات صاحب نظران در خصوص موضوع مورد بحث استفاده گردد.

(چ) ضرورت و اهمیت انجام تحقیق

انجام چنین تحقیقی از چند جهت حائز اهمیت می باشد:

اولاً: جهت اینکه سابقه ای از این تحقیق در ایران موجود نمی باشد انجام آن امری بدیع و جدید می باشد.

ثانیاً: آشکار نمودن ضعف حمایتی زیر ساخت های حیاتی و بنیادین جوامع، نشان دادن فقدان سیاست تقنینی و حمایت های اجتماعی لازم و عدم ارائه راه کارهای موثر در مقابل پدیده مجرمانه تروریسم سایبری.

ثالثاً: توصیف پدیده تروریسم سایبر و نشان دادن آسیب پذیری جوامع مختلف در برابر پدیده مذکور.

فصل اول : کلیات

۱- الفاظ و اصطلاحات

قبل از ورود به بحث، مقدمتاً لازم است معانی الفاظ و اصطلاحات ذیل که در پایان نامه ذکر گردیده بیان گردد:

الف) داده رایانه

هر نمادی از واقعه، اطلاعات یا مفهوم به شکلی مطلوب برای پردازش در یک سیستم رایانه ای یا مخابراتی است که باعث می شود سیستم های ذکر شده کارکرد خود را به مرحله اجرا گذارند.

ب) داده محتوا

هر نمادی از موضوع ها، مفهوم ها یا دستورالعمل نظیر متن، صوت یا تصویر، چه به صورت در جریان یا ذخیره شده که بمنظور برقراری ارتباط میان سیستم های رایانه ای یا پردازش توسط شخص یا سیستم رایانه ای به کار گرفته شده و به وسیله سیستم رایانه ای ایجاد شود.

ج) داده حاصل از مبادله داده محتوا

هر گونه داده ای که توسط رایانه ها در زنجیره ارتباطات تولید می شود تا ارتباطی را از مبدأ تا مقصد مسیریابی کند و شامل مبدأ ارتباط، مقصد، مسیر، زمان، تاریخ، اندازه، مدت، زمان و نوع خدمات اصلی و نظایر آن خواهد بود.

د) اطلاعات

عبارت است از داده های پردازش شده قابل فهم برای انسان یا سیستم های رایانه ای یا مخابراتی

ه) اطلاعات کاربر

هر گونه اطلاعاتی که در اختیار ارایه کننده خدمات باشد و مربوط به مشترک آن خدمات بوده و شامل نوع خدمات ارتباطی و پیش نیازهای فنی و دوره استفاده از آن خدمات، هویت مشترک، آدرس جغرافیایی یا پستی یا IP، شماره تلفن و سایر مشخصات شخصی وی می باشد.

و) سیستم رایانه ای

هر نوع دستگاه با مجموعه ای از دستگاه های متصل سخت افزاری - نرم افزاری است که از طریق اجرای برنامه های پردازش خودکار داده عمل می کند.

ز) سیستم مخابراتی

هر نوع دستگاه با مجموعه ای از دستگاه ها برای انتقال الکترونیکی اطلاعات میان یک منبع (فرستنده، منبع نوری) و یک گیرنده یا آشکار ساز نوری از طریق یک یا چند مسیر ارتباطی به وسیله قراردادهایی که برای گیرنده قابل فهم و تفسیر باشد.

ح- ارایه دهنده خدمات دسترسی

هر شخص حقیقی یا حقوقی است که امکان ارتباط یا اتصال به اینترنت را برای کاربران فراهم می کند و عبارتند از:

۱- ایجاد کننده نقطه تماس بین المللی

ارایه دهنده خدمات دسترسی است که امکان ارتباط یا اتصال پر ظرفیت به اینترنت را از طریق سیستم های ارتباطی برای کاربران فراهم می کند.

۲- ارایه دهنده خدمات دسترسی کم ظرفیت

ارایه دهنده خدمات دسترسی است که به عنوان واسط میان ایجاد کننده نقطه تماس بین المللی و کاربران عمل می کند و امکان ارتباط یا اتصال به اینترنت را برای آنان فراهم می نماید.

۳- ارایه دهنده خدمات دسترسی حضوری

ارایه دهنده خدمات دسترسی است که امکان استفاده کاربران از اینترنت را به صورت حضوری در محل معین فراهم می کند.

ط- ارایه دهنده خدمات میزبانی

هر شخص حقیقی یا حقوقی است که فضای لازم را برای ذخیره داده کاربران فراهم می کند .
ذخیره گذاری اطلاعات یا ذخیره موقت اطلاعات در راستای ارائه خدمات دسترسی، خدمات
میزبانی محسوب نمی شود.

ی- تدبیرهای حفاظتی

عبارت است از به کارگیری روش های نرم افزاری یا سخت افزاری یا ترکیبی از آن دو،
متناسب با نوع و اهمیت داده ها و سیستم های رایانه ای و مخابراتی، به منظور جلوگیری از
دسترس به آنها بدون مجوز مرجع قانونی.

۱-۱- تروریسم

۱-۱-۱- مفهوم و ماهیت تروریسم

با اینکه پیشینه اقدامات تروریستی به اندازه عمر بشر طولانی است، اما نه تنها هیچ گاه
درباره آن اتفاق نظر وجود نداشته، بلکه معنای بعضاً متعارضی نیز به آن نسبت داده شده است. واژه
ترور از ریشه لاتین ترس به معنی ترساندن و ترس و وحشت است. واژه های «تروریسم»^۱ و
«تروریست»^۲ به نسبت واژه هایی نوپا هستند. در پیوست تکمیلی فرهنگ لغات فرهنگستان علوم
فرانسه، تروریسم چنین معنا شده است: نظام یا رژیم وحشت^۳. بر پایه فرهنگ لغات فرانسه ای که
در سال ۱۷۹۶ منتشر شده است ژاکوبین ها که گاه در سخنان و نوشته های خود، این اصطلاح را با
برداشتی مثبت، درباره خودشان به کار می برده اند. اما پس از نهم ترمیدور، واژه «تروریست» به
صورت ناسزایی درآمد که حکایت از یک عمل بزهکارانه داشت. چندی نگذشت که پای این
واژه به انگلستان نیز باز شد؛ ادموندبرک در نوشته ای معروف در سال ۱۷۹۵، از «هزاران درنده
دوزخی که خود را تروریست می خوانند» و به جان مردم افتاده اند. یاد کرده است. در آن زمان

¹- Terrorism

²- Terrorist

³- Dictionnaire. Supplement, Paris, an VII (1798), p.775.

منظور از تروریسم، فرازی از انقلاب فرانسه بود که تقریباً از مارس ۱۷۹۳ تا ژوئیه ۱۷۹۴ را در بر می گرفت؛ این واژه کما بیش با عبارت «حکومت وحشت» هم معنا بود. در مجمع ملی انقلابیون فرانسه ترور به عنوان یک قانون به تصویب رسید و در همان سال ۱۷۹۳ در حمله موسوم به ترور اول رقمی بیش از ۲۰ هزار نفر از جمله تعداد فراوانی روحانی مسیحی و هوادار سلطنت خودکامه در سراسر فرانسه کشته شدند، در کلیساها را بستند و کاتدرال معروف نوتردام را تبدیل به محل تجمع ها و نمایش و تئاتر نمودند.^۱

بعدها واژه تروریسم معنایی گسترده تر یافت و در فرهنگ های لغت، معادل نظام هراس افکنی مبتنی بر قهر، دیدگاه های خود را پیش برد. اخیرتر از اینها، واژه تروریسم (مانند واژه گریلا یا چریک) در چنان معانی متفاوت و متعددی به کار رفته که تقریباً بی معنا شده است و همه گونه اقدام خشونت بار- و نه تنها اقدام خشونت بار سیاسی- را در بر می گیرد. درباره تروریسم تعریف های گوناگونی شده است؛ از جمله اینکه عده ای آن را «تاکتیک و دیگران استراتژی دانسته اند». برخی آن «را جنایت و گناهی نابخشودنی و گروهی وظیفه الهی و واکنش موجه به ظلم و ستم برشمرده اند».^۲

«تروریسم به استفاده سیستماتیک یا تهدید به خشونت برای رساندن پیام سیاسی اشاره دارد، پس اهداف تروریسم نمادین است آنچنان که می توان گفت تروریسم به رفتار فرد، گروه، حزب یا دولتی اطلاق می شود که از طریق خشونت به قتل و خونریزی و ایجاد ترس و وحشت می خواهد به هدف های سیاسی خود برسد».^۳ در هر حال قدر مسلم این است که تروریسم ابزاری برای رسیدن به هدف است. شاید بهترین تعبیر را برایان جنکینز^۴، کارشناس تروریسم ارائه داده باشد. وی در سال ۱۹۷۴، در کوتاه ترین و در عین حال رسا ترین عبارت، تروریسم را یک تئاتر

^۱ - علیرضا طیب، تروریسم، چاپ اول، نشر نی، ۱۳۸۳، ص ۱۲۶.

^۲ - امیرحسین جلالی فراهانی، تروریسم سایبری، مجله تخصصی فقه و حقوق، سال سوم، شماره دهم، ۱۳۸۵، ص ۸۶

^۳ علیرضا طیب، منبع پیشین، ص ۱۲۸.

^۴ - Brian Jankins

معرفی کرد؛^۱ زیرا همانند آن از پیش طراحی می شود و برای جلب نظر خیل عظیم مخاطبان ارتکاب می یابد. به نظر می رسد اکنون این تعبیر به دلیل ظهور و افزایش روز افزون انواع رسانه های ارتباطی جمعی چاپی و الکترونیکی و همچنین جدی شدن مسائل راجع به این پدیده به ویژه از ابتدای هزاره جدید میلادی، بهتر قابل درک باشد. در مجموع در جامعه ی بین المللی که وجه مشخصه ی آن عدم وجود یک قدرت فوق ملی، و رشد نیافتگی نظام حقوقی است، اعضا برای دستیابی به هدف هایشان به راه های گوناگون از جمله به کاربردن زور متوسل می شوند.

هر زمان دلیلی برای مخالفت با نظم حاکم بین الملل یا دولت مشخصی به وجود آید، تروریسم به عنوان سلاحی برنده کم هزینه و قابل دسترس می نماید. آنچنان که از ارائه تعریف دقیقی از تروریسم کار بسیار دشواری است؛ چرا که این واژه برای گروه های مختلف دارای معانی متفاوتی است و وقوع عملیات تروریستی بعد از جنگ جهانی دوم توجه دولت ها، مردم و محققین را به این پدیده جلب کرده است. بسیاری از ملت ها از شرایط حاکم پس از جنگ ناراضی بودند و همین امر محیط مناسبی برای ارتکاب خشونت فراهم ساخت. به نظر می رسد تعاریف فوق در زمینه تروریسم این تعاریف علیرغم اختلافاتی که دارند در دو مفهوم با یکدیگر مشترک اند:

الف). استفاده از خشونت به عنوان تاکتیکی برای ارباب توسط تروریست ها؛

ب). استفاده از غافل گیری که به تروریست ها فرصت می دهند تا زمان و مکان حمله را انتخاب کنند.

ایجاد رعب و وحشت راهی ارزان در دست تروریست هاست تا به جنگ با نظام حاکم اجتماعی - سیاسی دامن زنند. در یک بررسی ویژگی های تروریسم به این شکل خلاصه شده است:

«استفاده ی منظم از قتل، جرح و تهدید برای دستیابی به یک هدف انقلابی مانند برپایی انقلابی سیاسی»^۲. اما دغدغه اصلی تمام مخاطبان این تئاتر وحشت ناک خسارات سنگین و بعضاً جبران

^۱ - U.S. army TRADOC; amilitary Guide to Terrorism in the Twenty – first Century; Academic press; 2004, p:21.

^۲ - محمد حسن دزبانی، " تروریسم سایبری در فضای مجازی "، مجموعه مقالات، ۱۳۸۳، ص ۲.